

УДК 330.3:339.5

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ДУБИК Вікторія Яківна

доцент, кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3475-4156>

СТАСИШИН Андрій Васильович

доцент, кандидат економічних наук

декан факультету управління фінансами та бізнесу

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3061-0788>

ЯРОШИК Орест Ігорович

начальник підрозділу аналітики фінансових даних

Філія ТОВ «Нестле Україна» «Нестле бізнес сервіс в Європі»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-4201-8722>

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи формування інвестиційної стратегії зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах глобальних викликів. Окреслено основні проблеми, які перешкоджають успішному формуванню інвестиційної стратегії підприємства, а також запропоновано шляхи вдосконалення стратегії, зокрема у розрізі впровадження інноваційних підходів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна стратегія, інвестиційний проект, імпорту, зовнішньоекономічна діяльність, рентабельність, інновації, стратегія, підприємство.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, зовнішньоекономічна діяльність стає ключовим компонентом еволюційного розвитку підприємства. Міжнародний ринок є надзвичайно динамічним середовищем, яке відкриває великі можливості для вітчизняних підприємств, але водночас ставить перед ними додаткові вимоги і виклики. Зважаючи на це, вихід підприємства на зовнішні ринки, де панує жорстка

конкуренція, можливий виключно за умови використання сучасних методів управління, зокрема розроблення ефективної інвестиційної стратегії підприємства, оскільки саме інвестиційна стратегія є одним із ключових інструментів для досягнення успіху та фінансової стійкості підприємства.

Станом на сьогодні актуальність даної теми полягає в тому, що в умовах глобалізації інвестиційна стратегія підприємства стає стратегічним

інструментом управління фінансовими ресурсами, що впливає на його спроможність досягати успіху на міжнародних ринках. Здатність ефективно вибирати та реалізовувати інвестиційні проекти стає детермінантом здатності підприємства конкурувати та розвиватися в умовах світової економічної нестабільності та змін. Окрім того, враховуючи постійні зміни в міжнародному законодавстві, тарифних бар'єрах, валютних курсах та інших факторах, що впливають на зовнішньоторговельні відносини підприємств, необхідно досліджувати інноваційні підходи до розроблення і впровадження інвестиційних стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, пов'язаних із формуванням та реалізацією інвестиційної стратегії підприємства, приділяється увага багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків. Зокрема, це праці С. Бестужева, С. Стахурської, К. В. Орехової, В. Козуб, в яких автори детально розглядають послідовність розроблення та реалізації інвестиційної стратегії підприємства. Також тематиці інвестиційної стратегії присвячені праці Галько Л.Р., Якимчук Т.В., Булкот О.В., Діденко Є.О., Гапич О.В., Поліщук В.А., Ткаченко Т.П., Шевчук Н.А., Гончарук І.В., Данкеєва О.М., Кравченко М.В. та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість напрацювань науковців, питання інвестиційної стратегії як елемента фінансового забезпечення зовнішньоторговельних відносин суб'єкта підприємницької діяльності із врахуванням сучасних умов залишаються недостатньо дослідженими.

Мета статті. Метою є дослідження проблем формування інвестиційної стратегії підприємства, а також

дослідження інвестиційної стратегії як елемента фінансового забезпечення зовнішньоторговельних відносин підприємства.

Виклад основних результатів. Інвестиційна стратегія підприємства – це план дій, спрямований на забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів для досягнення цілей підприємства. Формування інвестиційної стратегії підприємства вимагає аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, визначення пріоритетних напрямків інвестування, вибору оптимальних інструментів і джерел фінансування, оцінки ризиків та очікуваної рентабельності інвестиційних проектів. Однак, у сучасних умовах підприємства стикаються з рядом проблем та перешкод, які ускладнюють процес формування інвестиційної стратегії (рис. 1).

Основною проблемою при формуванні інвестиційної стратегії підприємства на сьогоднішній день є нестабільність політичної та економічної ситуації, оскільки через зниження прогнозованості розвитку ситуації інвестиційна стратегія підприємства може виявитися неефективною або навіть збитковою. Крім цього, нестабільність політичної та економічної ситуації збільшує ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю. Зокрема, підвищується ризик несплати, ризик зміни цін, збільшення витрат, порушення логістики тощо. У свою чергу, розглянута проблема тісно пов'язана із неможливістю прогнозування ефективності інвестицій. Це також є суттєвою проблемою, оскільки вона ускладнює прийняття ефективних

інвестиційних рішень. Підприємство, яке буде здійснювати нерентабельні не може прогнозувати ефективність інвестиції, які можуть завдати йому інвестицій, не може бути впевненим у збитків. тому, що інвестиції будуть вигідними. Це може призвести до того, що підприємство

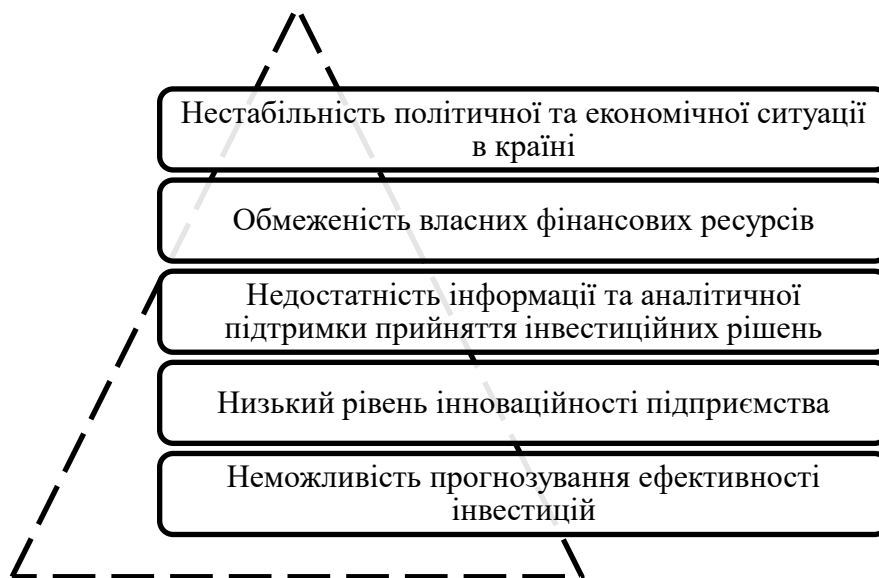

Рис. 1. Ключові проблеми формування інвестиційної стратегії підприємства

Джерело: складено автором на основі [1]

Обмеженість власних фінансових ресурсів також є однією із значних проблем, з якою стикаються підприємства при формуванні та реалізації інвестиційної стратегії, оскільки обмежені фінансові ресурси можуть призвести до того, що підприємство не зможе інвестувати в необхідні продукти чи послуги, що може негативно вплинути на його конкурентоспроможність. Щоб уникнути негативних наслідків, підприємствам необхідно уважно аналізувати свою фінансову ситуацію і розробляти ефективні механізми залучення додаткових фінансових ресурсів.

аналітика – це важливі ресурси для підприємства, які допомагають йому оцінювати своє становище, визначати цілі, розробляти плани, реалізовувати проекти чи контролювати результати. Недостатність інформації та аналітичної підтримки може призвести до неправильної оцінки ситуації, неврахування всіх факторів впливу, помилок у розрахунках, недостатньої обґрунтованості прийнятих рішень, зниження ефективності та рентабельності інвестиційних проектів, збільшення ризиків, невідповідності рішень цілям та ресурсам підприємства тощо. Тому, для того, щоб уникнути таких негативних наслідків, підприємствам необхідно

забезпечити доступ до необхідної інформації та аналітичної підтримки для прийняття інвестиційних рішень.

Ще однією проблемою, яка перешкоджає формуванню ефективності інвестиційної стратегії є низький рівень інноваційності підприємства, тому що він обмежує його можливості для конкурування, розвитку чи залучення ресурсів. Інноваційність підприємства – це його здатність впроваджувати нові та вдосконалювати існуючі товари, послуги, технології, процеси тощо. Важливо зазначити, що для вирішення цієї проблеми підприємству необхідно стимулювати, підтримувати та впроваджувати інновації на всіх рівнях своєї діяльності, використовуючи свої

внутрішні та зовнішні ресурси, а також враховуючи своє середовище, цілі, потреби та очікування.

Таким чином, формування інвестиційної стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства є складним і багатоаспектним процесом, який вимагає врахування багатьох факторів, що впливають на ефективність та результативність інвестиційних проектів (рис. 2).

Стан та перспективи розвитку світової та національної економіки, які визначають рівень попиту, цін, конкуренції, ризиків та можливостей на міжнародних ринках

Стратегічні цілі та пріоритети підприємства, які визначають напрямки, обсяги, терміни та очікувані результати зовнішньоекономічної діяльності

Ресурсна база та потенціал підприємства, які визначають його можливості для реалізації інвестиційних проектів, а також потреби в додаткових ресурсах

Зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства, які визначають його сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози для зовнішньоекономічної діяльності

Законодавче та нормативне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яке визначає правові рамки, обов'язки, права та обмеження для підприємства та його партнерів

Рис. 2. Фактори впливу на ефективність та результативність інвестиційних проектів

Джерело: складено автором на основі [2]

У зв'язку із цим, підприємство, яке зовнішньоекономічної діяльності, прагне до успішної повинно мати чітку, послідовну та

гнучку інвестиційну стратегію, яка б враховувала всі вищезазначені фактори, а також була адаптована до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Однак, на практиці, формування інвестиційної стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства супроводжується рядом проблем та перешкод, які можна класифікувати за такими групами [3]:

- проблеми аналітичного характеру, які пов'язані з недостатнім або ненадійним інформаційним забезпеченням, низьким рівнем науково-методичної підтримки, відсутністю або недосконалістю інструментів оцінки та прогнозування ефективності та ризиків інвестиційних проектів;

- проблеми організаційного характеру, які пов'язані з невизначеністю або невідповідністю цілей, завдань, функцій, відповідальності та повноважень суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, низьким рівнем координації, контролю та зворотного зв'язку, а також недостатнім залученням та мотивацією персоналу;

- проблеми фінансового характеру, які пов'язані з обмеженістю або нестабільністю власних та залучених інвестиційних ресурсів, високим рівнем витрат та низьким рівнем доходів від зовнішньоекономічної діяльності, а також невизначеністю або не вигідністю податкових, кредитних, валютних та інших умов фінансування інвестиційних проектів;

- проблеми зовнішнього характеру, які пов'язані з несприятливою або

непередбачуваною кон'юктурою світового та національного ринків, високим рівнем конкуренції та бар'єрів для входження на нові ринки, а також з політичними, економічними, соціальними, екологічними, культурними та іншими ризиками, що виникають у процесі зовнішньоекономічної діяльності.

Враховуючи це, можна стверджувати, що формування інвестиційної стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства є складною та багатогранною задачею, яка вимагає від підприємства глибокого аналізу свого потенціалу та можливостей, а також зовнішнього середовища, в якому воно працює, та розробки й реалізації ефективних механізмів управління інвестиційними проектами.

Вітчизняні підприємства, що активно розвивають зовнішньоекономічні зв'язки, зіштовхуються із сучасними проблемами та перешкодами при формуванні інвестиційної стратегії та прогнозуванні ефективності інвестиційних проектів. Зокрема, важливо зауважити, що сьогодні ці проблеми значною мірою пов'язані із нестабільною політичною ситуацією в Україні. Основні проблеми при формуванні та реалізації інвестиційної стратегії у сфері зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств представлені на рисунку 3.

Форс-мажорні обставини – це непередбачувані події, які виникають поза контролем сторін, що уклали договір, та перешкоджають його

виконанню. При формуванні вартість ресурсів, необхідних для інвестиційної стратегії реалізації інвестиційних проектів, таких зовнішньоекономічної діяльності як сировина, матеріали, обладнання, підприємство має враховувати персонал, фінанси, інформація тощо, що можливість виникнення форс-мажорних обставин у країні, де воно здійснює свою ведення зовнішньоекономічної діяльність, або в країнах-партнерах, з діяльності.

якими воно співпрацює. Форс-мажорні обставини, пов'язані з нестабільною політичною ситуацією в країні, можуть значно впливати на формування інвестиційної стратегії, оскільки вони:

– можуть призвести до порушення термінів та умов виконання договорів, збитків від невиконання зобов'язань, штрафів, втрати репутації;

– можуть змінити кон'юнктуру ринків, попит та пропозицію на товари та послуги, цінову політику, конкурентну ситуацію, регуляторну політику тощо, що може знизити рентабельність та ефективність інвестиційних проектів;

– можуть вплинути на доступність та

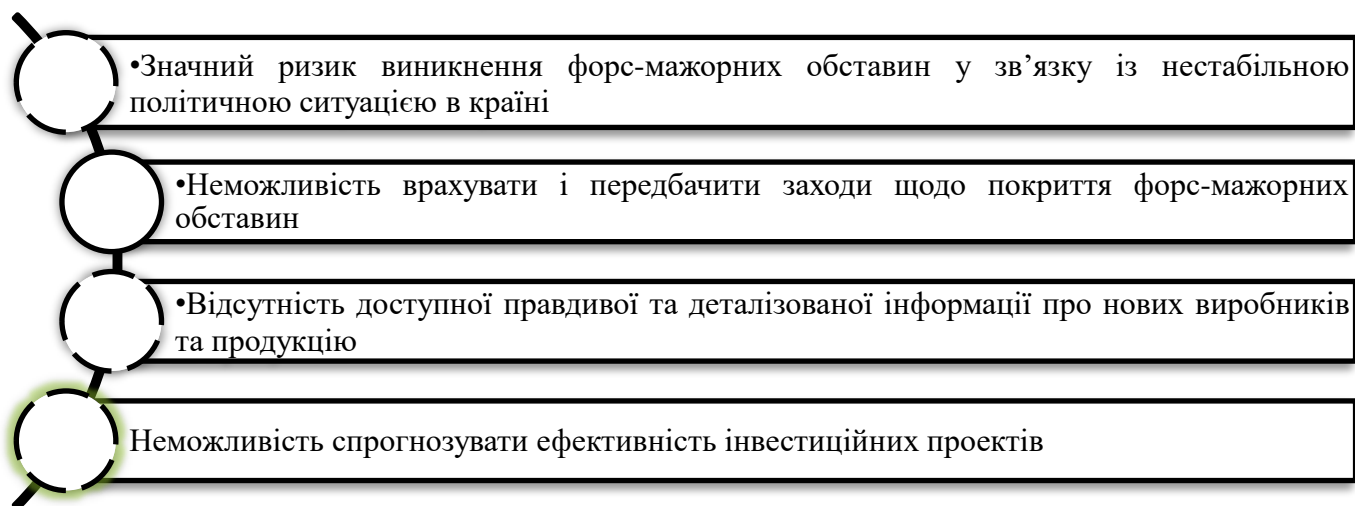

Рис. 3. Проблеми формування інвестиційної стратегії у сфері зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств

Джерело: складено автором на основі [3]

Із цієї проблеми випливає наступна – неможливість врахувати та передбачити заходи щодо покриття форс-мажорних обставин. Так, форс-мажорні обставини можуть бути різноманітними та непередбачуваними, тому для зменшення негативного впливу форс-мажорних обставин на інвестиційну діяльність підприємство повинне використовувати страхові продукти та формувати резерви для покриття таких обставин.

Крім цього, особливо важливим є забезпечення гнучкості інвестиційної стратегії. Підприємство має бути готовим до того, що форс-мажорні обставини можуть призвести до зміни термінів та умов виконання договорів, кон'юнктури ринків, доступності та вартості ресурсів тощо. Тому при формуванні інвестиційної стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємство має аналізувати ймовірність та наслідки форс-мажорних обставин, розробляти плани запобігання та мінімізації їхнього впливу, страхувати свої ризики та включати в договори відповідні положення про форс-мажор.

Наступною зазначеною вагомою проблемою, яка виникає при формуванні інвестиційної стратегії у сучасних умовах є відсутність доступної правдивої та деталізованої інформації про нових виробників та продукцію, що ускладнює процес розроблення PEST і SWOT-аналізів, які є важливими інструментами для формування інвестиційної стратегії, адже за допомогою PEST-аналізу підприємство оцінює вплив політичних, економічних, соціальних та

технологічних факторів на країну того чи іншого виробника, у свою чергу SWOT-аналіз допомагає оцінити сильні та слабкі сторони продукції, яка буде запропонована підприємству для імпортування. Як наслідок, підприємство може опиратися на неповний або неякісний аналіз, що може призвести до прийняття неправильного рішення щодо інвестування, а також до невдачі проекту.

Ще однією проблемою, з якою стикаються підприємства при розробці інвестиційної стратегії є неможливість прогнозування ефективності, а відтак доцільності інвестування у обраний проект. Це пов'язано із тим, що сучасний стан є невизначеним, і будь-яка прогнозна оцінка може бути помилковою. Проте, одним із можливих способів вирішення цієї проблеми можна запропонувати застосування сценарного аналізу, який дозволяє розглянути різні варіанти розвитку подій та їх вплив на ефективність інвестиційного проекту [4]. Сценарний аналіз передбачає визначення ключових факторів, які впливають на результати проекту, таких як обсяги продажу, ціни, витрати, валютні курси тощо, а також їх можливих значень у різних ситуаціях. Наприклад, можна розглянути оптимістичний, песимістичний та базовий сценарії, які відображають найкращі, найгірші та найбільш ймовірні умови реалізації проекту. Для кожного сценарію можна розрахувати показники ефективності проекту, такі як чиста приведена вартість, внутрішня норма

рентабельності, термін окупності, а також порівняти їх з критеріями прийняття рішень. Таким чином, сценарний аналіз допомагає оцінити рівень ризику інвестиційного проекту, а також вибрати найбільш прийнятний варіант інвестування.

Крім цього, до перерахованих проблем можна додати наступні:

– валютні ризики: валютний курс є одним із найважливіших факторів, що впливають на ефективність інвестиційної стратегії, яка передбачає імпорт продукції з інших країн. Зміни валютного курсу можуть призвести до різкого зростання або зниження витрат на імпорт, що може негативно вплинути на фінансові результати підприємства;

– ризики, пов'язані з логістикою: логістика є важливим елементом імпортової діяльності. Недоліки в логістиці можуть призвести до затримок у поставках, пошкодження продукції та інших проблем, які можуть негативно вплинути на ефективність інвестиційної стратегії.

Таким чином, формування та реалізація інвестиційної стратегії у сфері ЗЕД є складним і багатогранним процесом, на який має вплив багато внутрішніх та зовнішніх факторів.

Висновки. Ключовими проблемами при формуванні інвестиційної стратегії у сучасних умовах є нестабільність політичної та економічної ситуації, яка збільшує ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю підприємства. Проблема тісно пов'язана із неможливістю прогнозування ефективності інвестицій, що може призвести до того, що підприємство буде здійснювати нерентабельні інвестиції, які можуть завдати йому збитків.

Відтак, для мінімізації ризиків підприємствам необхідно уважно аналізувати зовнішнє середовище, отримуватися вимог законодавства, збирати та аналізувати інформацію про потенційні ринки та контрагентів, а також враховувати ризики, пов'язані з імпортом продукції в умовах нестабільного середовища

Список використаної літератури

1. Стахурська С. А. Проблеми формування інвестиційної стратегії підприємства. Національний університет харчових технологій. 2021. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15471/1/invest%20str.pdf>
2. Маковоз О. С., Крайня Д. Р., Обуховський О. В. Фактори інвестиційної стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. № 32. С. 70-75.
3. Галько Л. Р. Інвестиційна діяльність підприємства: стратегія і тактика управління. Економіка і суспільство. 2021. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/727/699>
4. Стахурська С. А. Формування інвестиційної стратегії в контексті змін в організації. Економіка та суспільство. 2022. № 4. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1558/1499>
5. Л. П. Скотнікова, І. В. Угрімова. Роль інвестиційної стратегії у розвитку

підприємства. Вісник НТУ «ХП». 2018. № 19. С. 19-22. URL:
<https://core.ac.uk/download/pdf/161787509.pdf>